

86

KOLOZSVARI M. KIR. GAZDASAGI AKADEMIA
KÖNYVTÁRA

151581

szám.

Tara Noastra

DIRECTOR: OCTAVIAN GOGA

ANUL IV

Nr. 48

2 DECEMBRIE

1923

În acest număr: Literatura militantă de Octavian Goga; Gândul, poezie de Teodor Murășanu; Valoarea omului de I. Petrovici; Partidele politice și problema minorităților de Alexandru Hodoș; Viitorul cetit în soare de Ion Gorun; Aplicarea abuzivă a reformei agrare de P. Nemoianu; Neagu: Din carnetul unei surori de caritate de Gh. Tulbure; In fața succesiunii de Ion Balint; Gazeta rimată: Letopiseșii lui Honigman de Guildenstern și Rozenkranz. Insemnări: Un estet supărat, „Defetismul” d-lui general Averescu, Servim pe liberali! Propaganda națională, Suntem cinci... „Semănătorul de ofensive” Naționalizările, Cărți și reviste, etc.

BIBLIOTECA

Nr. 7222.

Secția VI.

ACADEMIA de ȘTIINȚE ȘI LITERĂTURĂ CLUJ

CLUJ

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA: PIATA CUZA VODA

Un exemplar 8 Lei

Țara Noastră

Literatura militantă

Zilele trecute revista „Gândirea” a făcut publicului înțelegător o neașteptată surpriză.

Tânărul și distinsul poet d. Nichifor Crainic a publicat în coloanele ei un studiu asupra problemei religioase la noi. Autorul tratează subiectul cu temeinicie, limpezește importanța chestiunii și examinează felul cum se reoglinesc raporturile dintre biserică și stat în doctrina partidelor politice din țară. Studiul pare a se continua și vom avea ocazia să discutăm în întregime interesantele cercetări din revista bucureșteană care fac parte din preocupările noastre constante.

De astădată însă e de reținut faptul cu totul special că un om de litere și, ce e mai grav, un apreciat poet descinde pe arena discuțiilor politice și privește în față cu mult tact dar și cu destulă siguranță manifestările din jurul lui. Domnul Crainic cu acest pas iese din tradiția obișnuită și are tot farmecul noutății. Până bine de curând, public și scriitor deopotrivă, printr'o înțelegere tacită păreau a fi de acord că artistul trebuie exilat din vârtoarea realității. Publicul, toată ceata bunilor burghezi dela noi, s'a împrietinit în cursul vremii cu concepția stranie că orice domeniu al abstracțiunii anihilează aptitudinile de judecată echilibrată și că o subtilitate desimțire în lumea valorilor pozitive e sfătuitorul cel mai rău. Astfel ostracismul mediocrității decretându-și legile lui, îndeletnicirile artistice au început să devie în conștiința obștească un balast, dacă nu un stigmat, pe seama omului care s'ar fi crezut în drept să înregistreze, dincolo de chemările artei, și necesitățile curente ale vieții reale. Scriitorii încetul cu încetul au acceptat și ei această banală sentință de moarte, au întors spatelul vâlmășagului peștriț de jos și-au crezut că trebuie să-și cufunde privirile în eternitate. După stingerea lui Eminescu, care-și înfipsea pana lui de ziarist în toate problemele mari ale vremii lui, atingând cele mai înalte culmi ale cugetării politice la noi, poeți și

artiști n'au mai coborât în Agoră și strângând cercul împrejurul lor, mergând alături cu viața, au devenit tot mai străini de strigătele ei.

Rezultatul acestui exil a fost destul de trist.

N'am mai avut o literatură militantă care să răscolească frământările publice și să zguduie sufletul mulțimii cu impulsurile ei generoase. Nivelul intelectual al luptelor politice a scăzut în vreme ce bieții gânditori și artiști degradați din rolul lor de aleși învățători ai maselor au fost priviți sau ca histrionii poftiți să cânte praznicele banalității triumfătoare, sau pur și simplu ca niște plângători inutili ai micii lor dureri intime. Politică s'a prefăcut astfel în politicianism și în locul scriitorilor au năvălit scribii cu călimara lor de închiriat,

După două trei decenii de asemenea practică vedem unde-am ajuns.

De pe câmpul de întrecere al vieții publice se retrag tot mai mult valorile inteligenței și în locul lor se întronează chiotul nesăbuit al demagogiei frivole. Scrupulele de intelectualitate ale oratoriei de ieri de pe vremea controlului exercitat de către oamenii de litere au dispărut și în urmă a rămas un retorism sgomotos de cea mai crasă trivialitate. Perioada de splendoare a tribunii parlamentare, inaugurată de școala Junimei care a preconizat cultul artistic ca o necesitate elementară pe seama omului public, s'a încheiat. Parlamentarismul a decăzut și „bâlbâiți cu gura strâmbă“, odioși retori provinciali certați cu sintaxa și cu bunul simț urlă din răspuțeri acolo unde odinioară preciziunea gândului se îmbina cu eleganța formei ca să lase moștenire posterității pagini strălucitoare. Ca ultima consecință a acestei stări de lucruri a intervenit gazetăria de legea nouă, un ordinar atelier de manufactură fără pretenții de cerebralitate. Nu tocmai demult ziaristica noastră era și diriguată și scrisă de literați, ziarul fiind socotit ca o anticameră a literaturii. La „*Timpul*“ publicau articole politice Eminescu și Caragiale, la „*Voința Națională*“ Delavrancea, la „*Secolul*“ Gorun, la „*Epoca*“ Nicu Filipescu, la „*Lupta*“ G. Panu și așa mai departe. În jurul lor se agita o ceată întreagă de tineri poeți și nuveliști într'o atmosferă de neîndurat și rodnic criticism. Pe-atunci scrișul politic era o impecabilă operă literară și-un articol bine gândit contă ca cea mai formidabilă armă. După retragerea literaților în tur-nul de ivoiri coloanele gazetelor au ajuns în stăpânirea actualilor honigmani care-au industrializat slovele și din reporteri de cafenele au evoluat repede în veseli milionari...

Astăzi tiparul care modelează opinia publică e lăsat numai pe mâna scribilor.

Politica cu tot cortegiul ei cotidian trece prin filiera lor și se murdărește. De ce? Fiindcă scriitorii au pus distanță între ei și realitate, fiindcă Brătescu-Voinești stă în Dealul Mitropoliei ca-director al Camerei într'o postură impasibilă de filosof sceptic fără să-l atingă clamoarea brutală a incintei, fiindcă Sadoveanu s'a încercuit de-o impenetrabilă magie literară, fiindcă Gorun cu oroarea lui discretă n'a mai putut suporta miasminele recente ale redacțiilor și fiindcă tinerii în loc să intre în robie egipteană la potențați din strada Sărindar au

socotit mai potrivit să-și afișeze disprețul lor petronian, rămânând numai în sferile senine ale artei pure. Urmările se văd pe toată linia acum când vulgaritatea politicianismului scăpat de controlul intelectual devine din ce în ce mai exasperantă și când discuțiile ziaristice asupra chestiunilor de interes general au căzut pe mâna negustorilor analfabeți.

N'am fost niciodată atras de lozinca izolării scriitorului și norma orațiană a lui *odi profanum vulgus* nu m'a putut cuceri cu farmecul ei glacial. Am crezut dimpotrivă în rostul unei literaturi luptătoare care topește în înfrigurata-i suflare de foc aspirațiile celor mulți și pregătește biruința lor în conștiința publică. Am văzut în adevăratul artist totdeauna ceva din miticul Anteu, pe care contactul cu pământul îl întărește și-i dă o sevă proaspătă de viață. Mai mult, pentru vremile de prefacere ale unui colț de umanitate, când risipirea de suflet e suprema energie reconfortantă pe seama milioanei robite de un ideal, apostolatul artistului mi-a apărut ca cea mai elementară datorie. Călăuzit de asemeni credințe am înțeles că nu e o renegare a artei ci o superioară interpretare a îndatoririlor ei de a te amesteca în valul tulbure de jos și a-i împrumuta pornirea impetuoasă a propriilor tale patimi. Astfel în această specială stare de lucruri, la zilele de grele răspântii ale semenilor tăi, când se jertfește totul, am înțeles până și sacrificiul vremelnic al creațiunii artistice de dragul necesităților de viață ale unui popor, am justificat pentru conștiința mea valoarea constructivă a scriitorului pe câmpul politic și sunt hotărât a stărui încă în această convingere, ori-câți adversari nemiloși s'ar găsi să-mi arunce în obraz cenușa osămintelor mele literare...

Astăzi sunt astfel de zile pline de avânt când realitatea însăși e cea mai tulburătoare epopeie.

Au căzut granițe, s'au prăbușit coroane, din ruine țâșnește o sănătate nouă care e în căutarea unui drum și a unui echilibru. Ca într-o minunată poveste totul se mișcă împrejurul nostru în pipăirea unui temei și a unei așezări. În această vâltoare de sbucium și surprize sufletul încălzit la altarele artei poate fi o candelă în întunec. Iată de ce, încercarea dlui Crainic îmi apare ca un început de bun augur, ca o făgăduință pentru ziua de mâine, când înlăturând cete de nechemăți se vor ivi în slujba aspră a realității scriitorii-cetățeni dându-i vieții noastre publice o prețioasă forță colaboratoare: *o literatură militantă...*

OCTAVIAN GOGA

Gândul

*Stam de vorbă ochi în ochi cu sufletul,
Nemerise de pe drumuri obosit
Și-aveam atâtea de vorbit.*

*Hohotia ușor la geam grădina,
Iar din pomii 'mpodobiți ca niște salbe
Se cerneau pe vânt petale albe...*

*Copleșit de bucurii răscolitoare,
El mi-a spus de drumurile-i grele,
Eu i-am spus necazurile mele.*

*Dar în ochi, în gânduri și 'n cuvinte
Noi aveam o 'mpărtășire de căldură
Cu tăcere și lumină din natură,*

*Incât, plutind pe-o clipă 'n altă lume,
Se prăbușiră 'n sufletele noastre
Sclipiri cu 'nșiorări de zări albastre.'*

*Și-atunci, senin și sgomotos, ca totdeauna,
Trânti 'n perete ușa din fâțâni
Și alergă spre noi bătând din mâni...*

*Uimit rămase sufletul alături,
Privind frumoasa arătare neașteptată
Și fruntea lui s'a descreștit deodată:*

— „O, ce drăguț... o, ce frumos...! putu să 'ngâne,
Iar eu, cu toată gura sărutându-l.
— „El e copilul meu și-l cheamă: Gândul!

„In răsui des și plin de sănătate,
In jocul lui, în sfintele lui glume
E 'ntreagă bucuria mea din lume...!

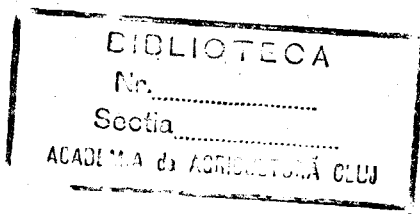
...Căzu pe gânduri sufletul privindu-l,
Iar el, purtându-și mânilor amândouă,
Cercă să-mi facă-o bucurie nouă.

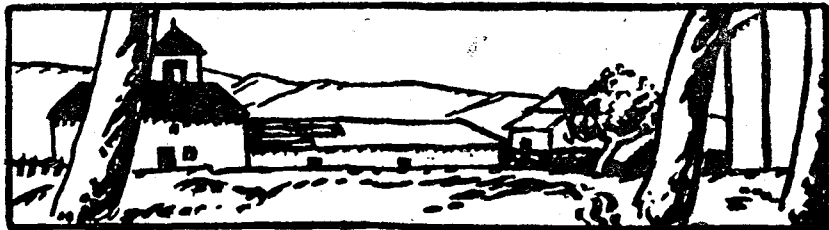
Și iar l-am sărutat... și-apoi de mână
L-am dus spre zarea ușii 'ntredeschise
Senin și sgomotos precum venise...

Ajară l-am certat și i-am spus multe,
Să fie bun, să fie dulce și cuminte
Și să se joace vesel ca 'nainte.

Reîntors de nou la oaspele din casă,
In prag, eu l-am zărit, c'o 'nfiorare
Ingenunchiat în tainică 'nchinare...

TEODOR MURAȘANU

Valoarea omului

II.

Epoca modernă, în decursul căreia știința a făcut pași gigantic și filosofia s'a înnoit fundamental, a dat lovituri fatale concepțiunii cosmologice și metafizice schițată mai înainte și de care părea intimă legată legitimarea valorii omului.

Trei au fost sguuirile principale care au năruit vechiul eșafodagiu al concepțiunii despre lume :

1. Teoria lui Copernic care dă ia o parte pământul din centrul universului și face dintr'ânsul o simplă planetă, un fir de pulbere cosmică. Este sfâșiată vechea iluziune mângâetoare, cu antiteza ei dintre pământ și cer, dintre jos și sus, vechea iluziune care învătea în jurul nostru întreaga boltă cerească cu totalitatea astrelor sale. Ideia lui Copernic anunțată de dânsul cu oarecare timiditate, e îmbrățișată viguros de alte spirite mai îndrăznețe, care proclamă categoric infinitatea cosmosului, zboară în zăndări toate sferile de cristal ale vechii concepții, și spulberă omenirii orice pretenție de situație centrală, — centrul ne mai existând de fapt nicăeri. Giordano Bruno plătește cu viața sa cutezanța de-a fi susținut noua teorie, fiind condamnat la ardere pe rug de reprezentanții catolicismului inchizitorial — atât de miopi și de îndepărtați de adevărata doctrină a creștinismului, care nu e necesar legată de-o anume teorie cosmologică și executat cu cruzime în chiar pragul secolului al 17-lea. De atunci concepția copernicană s'a impus tot mai mult și ori care au fost perfecționările de detaliu și rectificările de amănunt, nu s'a mai putut întoarce nimeni la credința că pământul este ceva aparte, opus cerului întreg, nici c'ar exista o *boltă* albastră, — în realitate existând nesfârșite spații interstelare, negre și întunecate, fiindcă azurul cerurilor noastre se datorește pur și simplu unor răsrângerii de lumină ale atmosferei pământeste.

Nu putem ști cu precisiune cât de profundă va fi fost impresiunea pe care a produs-o noua teorie la întâia ei apariție. Era doar una dintre cele mai mari revoluții de cugetare care s'au întâmplat

wreodată, înregistrând odată cu falimentul groaznic al simțurilor noastre, prăbușirea oricărei iluzii cu privire la pozițiunea noastră în univers.

2. O altă puternică lovitură care a ajutat la surparea vechii metafizici a fost situația absolut precară pe care a cerut-o ideii de nemurire a sufletului — în special de nemurire *individuală* progresele științei biologice din al 18-lea și 19-lea veac. Studii științifici, făcute cu metodă riguroasă arătau tot mai tare strânsa dependență dintre funcțiunile sufletului și existența corpului. Ideia că spiritul și corpul sunt două realități distincte, vremelnic împreunate, apărea din ce în ce mai neprobabilă, dupăcum din ce în ce mai himerică apărea posibilitatea unei ființări a sufletului după distingerea corpului omenesc. Aceasta, pe lângă alte imposibilități de detaliu pe care le relevau zilnic savanții cercetători, cum ar fi bunăoară faptul că ideia de viață implică ideia de transformare și deci ar fi imposibil să admitem că un spirit eliberat de moarte și rămânând neschimbat pentru vecie, ar mai fi ceva viu. Tot așa, fiindcă oamenii nu mor toți la aceeași vârstă se poate pune o întrebare care încurcă strașnic: oare spiritul unui prunc mort în fașă sau a unui bătrân decrepit subț ce formă trec în nemurire, așa embrionar sau așa decăzut?*)

3. În sfârșit încă o lovitură însemnată pe care a adus-o ifoselor omenеști, a fost celebra teorie a descendenței spețelor datorită lui Lamarck și Darwin, în anii 1809 și 1859. Cu această teorie ființa omenescă încetează să mai fie o făptură aparte, de-o esență deosebită, fiind înglobată pur și simplu în lumea animalității, din care a purces prin aceleași procese de evoluție ca și oricare altă speță animală....

Să căutăm acum a ne da seamă dacă aceste idei ale epocii moderne, care au năruit vechea construcție filosofică în trăsăturile ei esențiale au micșorat până într'atâta conștiința omului de valoarea sa, încât să amenințe amploarea și rodnicia activității lui. Să luăm la rând aceste idei, în ordinea în care le-am enunțat.

Noua concepție astronomică să fie ea pentru omul deșteptat din vechea lui iluziune, așa de deprimantă și de pustiitoare?

Astronomul francez Nordmann în lucrarea sa recentă „Le royaume des cieux“**) susține nici mai mult nici mai puțin, că Alexandru cel mare, care și-a făcut expedițiile năzuind să cucerească lumea, probabil că ar fi renunțat la ele dacă ar fi știut că lumea nu e egală cu pământul și că acesta nu e decât un bob de pulbere în infinitatea spațiului unde roesc miliarde de corpuri cerești.

Eu cred că astronomul francez se înșală. Napoleon cel mare, dânsul, știa ceiace nu știuse în vremea lui Alexandru, și totuș nu și-a pus nici un frâu ambițiilor lui cuceritoare. Toate sunt relative. Este drept că pământul e disparent în infinitatea cosmică, dar față de om,

*) A se vedea conferența profesorului August Forel (*Leben und Tod*) din 1908, care cuprinde o bună colectare a tuturor acestor obiecții.

**) pp. 61, 62.

el rămâne în deajuns de mare pentru a nu da omului nici un moment impresia că se sufocă sau că n'ar avea destul spațiu pentru a-și desfășura cele mai mari energii.

De asemeni ideia că pământul fiind o planetă destinată pierii și poate într'o zi va dispărea fără urmă, atrăgând în nimicirea sa tot produsul zărilor și jertfelor a mii de generații, — această idee care ar zăgăvi zădărnicia tuturor eforturilor noastre n'o cred nici pe asta în tare ca să sece avântul activității noastre. Față de noi, câteva sute de mii de veacuri chiar dacă ele însemnează puțin lucru în raport cu eternitatea, sunt o durată suficient de mare pentru a ne mulțumi pe deplin năzuința ca rodul muncii noastre să dăinuiească, să nu dispară. Și nu cred că s'ar istovi îndrăzneala de lucru al cuiva, dacă i s'ar spune că opera sa n'are să dureze chiar cât eternitatea, ci numai un milion de veacuri sau pe aproape.

Iar pentru cele câte-va capete meditative mai pretențioase care nu se mulțumesc cu aproximații și cu surrogate, le-aș aminti că în elasticitatea filosofiei se pot găsi leacuri, cu oarecare imaginație, și pentru această îngrijorare dacă cumva amenință să devie deprimantă. Așa le-aș putea spune că e foarte probabil ca universul să alcătuiască o unitate organică, iar o planetă care dispărea să fie întocmai ca o celulă într'un organism animal care atunci când piere, e înlocuit cu alta, care continuă opera ei. Că poate înfăptuirile noastre pe pământ se înregistrează toate undeva, așa că rodul valoros al străduințelor noastre nu s'ar nimici odată cu pământul, având astfel perspectiva eternității absolute.

Că noua concepție astronomică știrbește importanța noastră este adevărat, însă nu din toate punctele de vedere. În unele privințe dimpotrivă ne crește în ochii noștri valoarea, căci nu este puțin lucru ca atunci când nu mai te consideri ființa privilegiată de care creatorul poartă o grijă specială, ci ești un biet locuitor al unei mahalale mărunte a cosmosului, aruncat în voia soartei să constăți că ai ajuns prin propria ta muncă și propria ta putere să concepi cosmosul, să-l cunoști, să înșiri stelele ca'ntr'o oaste și să le poți dicta, tu, făptura disparentă, regulele mișcării lor. Nu poate să nu simtă o puternică mândrie „o ființă capabilă — după cum se exprimă Fouillée — să calculeze prin știință mersul soarelui și capabilă să spuie unei stele: În o sută de mii de ani ai să te afli aici“*.)

După cum înlăturarea concepțiunii geocentrice, cu toate aparențele ei umilitoare, nu distruge în realitate avântul manifestărilor noastre și încrederea în propria însemnătate, același lucru cred că se întâmplă și cu înlăturarea ideii de nemurire a sufletului. Unii sunt chiar de părere că fără această idee se întâmplină moartea mai cu seninătate, de cât fiind cu grijă de soarta viitoare a sufletului. Iar dacă cumva dimpotrivă gândul nimicirii totale este acel mai teribil și mai deprimant, se poate arăta că filosofia nouă de și hotărât ostilă imortalității așa cum o concepe creștinismul, lasă totuși spațiu pentru o speranță de

*) La morale des Idées — forces. p. 173.

dănuire imprecisă. În afară de teoria materialismului care este însă cea mai improbabilă dintre ipotezele metafizice, toate celelalte teorii lasă slobodă nădejdea supraviețuirii într'o formă oarecare, ba pot chiar să adaug că filosofia din ultima vreme — Bergson și James — fără bine înțeles a face afirmații dogmatice, manifestă simpatii hotărâte pentru ideea că sufletul nu este mărginit la viața corpului și legat cu necesitate de el.

Așa dar nici în această chestiune actuala stare a filosofiei nu este de natură să introducă un element de depresiune dăunătoare activității și avântului omenesc.

Venim la acea de-a treia idee: originea comună a omului cu restul animalității și descendența speșii noastre din alte specii mai inferioare. Să fie aceasta numai decât de natură a ne smulge titlurile noastre de noblețe și cu aceasta aspirații mai ideale, năzuinți de o valoare mai înaltă?

Și de data asta cred că nu e o legătură necesară între concepția darwiniană și animalizarea activității omenești. Chiar dacă omul nu mai este de o esență deosebită, însă și cu această teorie omul își păstrează vechea distincțiune și menirea sa aparte.

Căci este indiferent cine ți-au fost strămoșii; principalul este ce ești și ce ai devenit tu și sub acest raport nu poate fi îndoială că omul — oricât ar voi să-l coboare unii — are însușiri care îl separă de restul spețelor aminale în chipul cel mai tranșant.

În unul din puținele sale studii scrise, filosoful francez Jules Lachelier face următoarea fină observare: Natura care a creiat atâtea forme și atâtea varietăți pe suprafața pământului, a dat dovadă de mult mai multă fantezie până în momentul apariției omului, decât dela acel moment încoace, de când se mărginește în a se repeta. Ai zice că dând naștere omului, natura i-a trecut mâna, i-a dat lui sarcina creatoare, dânsa rămânând să se odihnească, și'n adevăr că de atunci, toate schimbările făcute pe scoarța globului sunt opera fanteziei și acțiunii omenești. *)

Iată-l iarăș pe om jucând un rol aparte, fiind un privilegiat și un uns al creațiunii, chiar dacă embrionul său s'a adăpostit odată în pânțele unei spețe inferioare.

În orice caz omul reprezintă o săritură în scara creațiunii, și au dreptate hegelianii — chiar acei darwiniști — atunci când spun că prin zămislirea omului, natura n'a făcut numai un pas mai departe, ci s'a depășit pe sine. Este o vădită schimbare de direcție în energia care s'a întrupat în om, deoarece măcar în parte ea nu mai este o energie care se exteriorizează, care se cheltuește în afară, ci se interiorizează, se întoarce spre lumea dinăuntru, dând naștere la reflecțiuni și tuturor acelor acte spirituale din care s'au născut grandioase, marile înfăptuiri omenești.

E de semnalat și netăgăduita posibilitate ce o are omul de-a se de-gaja într'o privință din îmbrâncirea legilor oarbe, prin acele acțiuni de

*) *Du fondement de l'induction* pp. 97, 98.

libertate, de conștiență, de uitare de sine. Christ îi cerea Mariei Magdalena „să se despoae de ea înșăș“ „să facă îndărăt drumul pe care rătăcise“ revenind la primitiva ei puritate. Și sufletește astfel de renașteri, de regenerări morale, de purificări — ceiace uimirea oamenilor a botezat „grație“ divină, — chiar dacă sunt grele nu sunt însă excluse, măsurând astfel distanța care se află — oricare ar fi înrudirea de sânge — între om și celelalte animale, pururea sclave instinctelor fatale.

Iată de ce oricare ar fi comunitatea de origine, prin însușirile sale incomparabile omul are altă menire, și nu e numai superior celorlalte lighioane ale pământului, dar este și rămâne aparte. Dacă mândria sa putea fi atinsă la prima vedere de teoria darwinistă, toate aceste considerații o pot restabili.

Trebuiește totuș să recunosc că această teorie — spre deosebire de celelalte două pe care le-am discutat mai înainte — a reușit să producă adevărate ravagii în conștiința morală a omenimei așa cum o subțiasse creștinismul cu splendidoale lui avânturi ideale.

Incepând cu ultimele decade ale secolului al 19-lea și perpetuându-se până astăzi a apărut cu o adevărată sălbătăcie, ca un produs bastard al darwinismului, cultul egoismului și al forții, întovărășit de o profundă desconsiderare a tot ce erau fapte generoase, gesturi de caritate sau de milă. Pornindu-se dela ideea că viața e o aprigă luptă, o neîndurată concurență, că progresul s'ar face prin selecția celor tari, și cu strivirea celor slabi, filosoful german Nietzsche, a propovăduit o evanghelie nouă, de agresiune, duritate și cruzime. Valoarea bestiei de-asupra valorii omului, ale cărui calități propriu vorbind „umane“ erau acum desprețuite, considerate ca o manie bolnăvicioasă și ca un semn de decădere. Succesul doctrinei lui Nietzsche se cunoaște și se explică. Era strigătul de triumf și de bucurie al părții noastre bestiale, atâta timp înfrânată de idealitatea făpturii noastre, — căci suntem o ființă dublă, cu părți care-și dispută întâietatea.

Un vânt pustiitor a venit să sufle cu putere peste flacăra luminoasă a altruismului și iubirii de aproape, pe care creștinismul cu mari silințe o aprinsese, ca un far al conduitei superioare. Ca să ne dăm seama de realitate să facem o diviziune a epocii ultimilor treizeci-patruzeci de ani și să vedem care era situația morală înaintea marelui războiu, în timpul războiului, și după terminarea lui.

Înaintea războiului forța și dreptul celui mai tare rămăseseră încă în ființă în raporturile dintre popoare. Convențiile internaționale nu erau în genere soluționate cu balanța dreptății, ci tot cu lovitura pumnului. Începuse să se strecoare și aceea o rază de „umanitate“ însă destul de slabă. În interiorul statelor însă principiile creștine făcuseră reale progrese: era respect de persoana altuia și de bunul altuia, iar spiritul de sacrificiu era desvoltat măcar până într'atâta, că fiecare se abținea dela lucruri care știa că nu i se cuvin. Ordinea nu era menținută de forța baionetelor, ci de precepte ale conștiinței.

În decursul războiului cele două morale — a forții și a abnegației — ajung fiecare până la extremitate. În raporturile dintre nații

nu mai există absolut nici o menajare: Desfășurare aprigă de forță, silinți uriașe de victorie militară. Când și când unele dintre popoarele luptătoare visează o epocă de ani în care statele vor trăi ca frații. Altele nu fac nici măcar atâta și în raniță cu Nietzsche urmăresc nimicirea dușmanilor, pentru a se înfăptui o nouă selecție naturală. În schimb în interiorul statelor în luptă, spiritul de sacrificiu al individului, a mers până la margini pe care nu le-a mai atins vreodată. Încăerarea popoarelor de sigur că nu era creștină; dar sacrificiul individului care își dădea bucuros viața pentru binele comunității lui naționale, a fost una dintre cele mai sublime aplicații ale acelei uitări de sine pe care creștinismul o scoate ca pe suprema virtute.

Care este acuma starea de după războiu?

Trebue să răspundem cu durere că idealul altruismului și abnegației creștine care n'a isbutit să se închege în raporturile dintre state, a dispărut și din interiorul lor. Astăzi nu mai e nicăierea. Liga Națiunilor și alte instituții similare — organe evident generoase — nu și-au afirmat încă eficacitatea, — iar înlăuntrul țărilor, indivizii desfășoară astăzi egoismul cel mai cinic, fie în forma lăcomiei de câștig, fie prin nerespectarea regulilor sociale în care se cristalizase respectul și iubirea de ceilalți. Ipertrofia egoismului a adus după sine indisciplina. Surparea sociabilității și a coeziunii, — iată rezultatele sinistre a moralei anti-creștine.

Scuza evangheliei egoismului și a forței, ar fi că dânsa este mai științifică și mai sănătoasă, că tot etajul superior al virtuților creștine este de lemn putred care vatămă etajului de peatră al instinctelor naturale. Și totuși știința ne arată că operele trainice n'au fost acelea ale forței brutale și chiar că triumful omului asupra celorlalte viețuitoare nu s'a făcut cu forța animală, — cu asta ar fi fost cu siguranță învins — ci cu acele însușiri specific umane: desinteresarea, sociabilitatea și rațiunea care e la rându-i o funcțiune absolut impersonală.

Pentru a termina să constat cu bucurie că în besna tristă a momentului de față se zăresc pe ici pe colo câteva puncte luminoase în care s'au refugiat virtuțile creștine de pretutindeni isgonite: instituțiile de asistență socială. Nu pot decât să spun, adresându-mă nobilelor persoane care practică acolo filantropia: adăpostiți-le și păstrați-le bine, ca mâne să poată iarăș porni să cucerească lumea, fiindcă viitorul trebue să fie tot al ior!

I. PETROVICI

Partidele politice și minoritățile

Ziarul „*Infrățirea*“ din Cluj s'a burzului deunăzi, ca în fața unei adevărate trădări de neam, vestind toarte alarmată că dl general Avescu, aflându-se la Ciucea în casa dlui Octavian Coga, a primit acolo câțiva frunțași ai partidului maghiar din Ardeal, și, cece pare mai grav, a consimțit să stea de vorbă cu ei.

Insuș acest fel de a prezintă publicului o normală și civilizată întrevedere politică, — în care, să nu se sperie redactorii „*Infrățirii*“, interesele neamului românesc n'au fost periclitate în niciun fel, — dovedește dezorientata concepție a partidului liberal cu privire la problema minorităților dela noi. Căci, ce poate să fie mai firesc, decât dorința conducătorilor maghiarimei din Ardeal, de a cunoaște în chestiunile cari îi privesc, părerea șefului unei grupări politice destinată de împrejurări să alcătuiască guvernul de mâine?

O asemenea dorință apare cu atât mai îndreptățită, cu cât, trebuie s'o recunoaștem, partidele noastre politice au arătat prea puțină preocupare față de această problemă.

Guvernul actual s'a oprit dinaintea ei, așa cum s'a oprit dinaintea tuturor problemelor cari se puneau în Ardeal, cu o prea îngustă înțelegere a stărilor locale și cu o vădită nesiguranță în actele sale de autoritate. N'avea, pentru a se feri de oscilarea neconținută între nepăsare și brutalitate, nici informatori onești aici în cadrul vieții provinciale și nici îndrumători pricepuți acolo în fruntea ministerelor dela București.

Dar, nici în cece privește atitudinea celorlalte partide politice, n'am înregistrat o acțiune de lămurire.

Partidul țărănist, cu prea slabe ramificații pe teritoriul Ardealului, persistând în formula luptei de clasă, în tiparul căreia ține să-și grămădească întreaga lui doctrină, n'a opus problemei minorităților decât o largă și imprecisă bunăvoință, neglijând chiar, de multeori, interesele noastre naționale în ținuturile recăștigate. Cât privește partidul național, ne întâmpină aceeaș duplicitate, aceeaș contradicere între promisiune și faptă, aceeaș dezorientare exasperantă. În declarațiile

sale solemne, partidul național a cerut totdeauna respectarea hotărârilor dela Alba-Iulia. Hotărârile dela Alba-Iulia sunt cunoscute, ele făgăduesc o autonomie comunală și județeană pe seama minorităților etnice din Ardeal îngăduindu-le să se administreze „prin indivizi aleși din sânul lor“. Formulă destul de vagă, dar tot atât pe pericolosă, de vreme ce putea să stârnească nedumeriri jenante. În paginile acestei reviste, s'a mai vorbit și altădată despre valoarea așa numitului „pact“ dela Alba-Iulia. Dar nici conducătorii partidului național nu s'au arătat dispuși să traducă în fapt amăgitoare lor concepție politică. În scurta trecere pela cârma țării a guvernului prezidat de dl Alexandru Vaida și în aceea mai lungă a răposatului Consiliu dirigent, partidul național a ridicat, decepții și nemulțumiri.

Comparând activitatea guvernelor cari s'au succedat până astăzi, minoritatea maghiară din Ardeal pare a fi ajuns la concluzia că politica civilizată a partidului poporului a îmbrățișat problema minorităților cu mai multă înțelegere și cu mai deplină pricepere. În această constatare trebuie căutată, fără îndoială, și obârșia întrevederii dela Ciucea.

Adversarii noștri să fie însă cu totul liniștiți. Căci, în nici un caz, nu poate fi vorba despre o știrbire a unității noastre de stat, care rămâne suprema dogmă a luptei noastre, oricât ar dori unii să înfățișeze pe dnii general Averescu și Octavian Goga în postura, care se potrivește atât de rău cu întregul lor rost sufletesc, de vânzători ai intereselor românești.

Să fie liniștiți, la Ciucea nu s'a încheiat nici-o înțelegere care să-i îngrijoreze, credințele noastre rămân aceleași și nici biruitorul dela Mărăști, nici profetul întregirii hotarelor, n'au nevoie de lecții de naționalism.

ALEXANDRU HODOȘ

Viitorul, cetit în soare...

Care are să fie înfățișarea lumii în viitorul cel mai apropiat? E o întrebare pe care multă lume și-o pune în vrenrea de față, și aceia mai modești, cari nu sunt gata oricând să resolve și cele mai grele probleme de asemenea natură prin propriul lor ingeniu, așteaptă un răspuns la această întrebare dela politiciani, istorici sau publiciști, cari sunt socotiți ca cei mai competenți în asemenea materie. Este însă la Helsingfors un învățat, Friedrich Krantz, care e de părere că cei mai chemați d'a ridica pușin vâlul ce ascunde viitorul, n'ar putea fi decât.. astronomii.

Este o glumă? Nu. Numitul învățat se întemeiază pe două studii apărute după război, independent unul de altul, asupra unor teme „politice-astronomice“ și datorite amândouă unor autori cunoscuți ca oameni de știință foarte serioși și ponderași în cercetările și scrierile lor. Unul din aceste studii a apărut la Paris și e datorit directorului de observator și cercetător al soarelui Abbé Moret, iar celălalt în Petrograd, semnat dn profesorul D. P. Sviatski, autor al unui șir de opere despre istoria astronomiei. Amândoi acești oameni de știință reiau vechea chestiunea fenomenelor solare și a furtunilor magnetice. Curbele acestor fenomene atât a celor de pe soare cât și acelor de pe pământ, merg paralel, și nu mai poate fi nici cea mai mică îndoială că stau în cea mai strânsă legătură unele cu altele. Bătaia pulsului soarelui deșteaptă pulsarea corespunzătoare a puterilor electro-magnetice pe pământul nostru cu o astfel de regularitate, încât astronomul care observă în cabinetul său arătătorul magnetic, poate să socotească în orice moment, fără să vadă sdoarele, care parte a suprafeței astrului e acoperită atunci de pete. Această corelațiune merge și mai departe, se întinde și asupra curbei temperaturilor medii, a ploilor, ba — după Abbé Moret — și asupra curbei recoltelor mondiale.

Și iată cum rezumă pentru marele public Fr. Krantz din Helsingfors, aceste observații și concluziuni: — De mult timp s'a observat o acțiune reciprocă între periodicitatea activității formatoare de pete în soare și un șir întreg de anumite fenomene meteorologice pe pământ. Anii aceia în cari formațiunea de pete solare își ajunge culmea, se

repetă regulat din 11 în 11 ani. Numărul ciclonilor tropici și al munților de gheață polari, arată și el o periodicitate de unsprezece ani, în legătură strânsă cu pulsarea activității solare. Lucru de altfel foarte natural, căci doar întreaga fire a pământului atârnă literalmente de razele energiei solare și își trage toate puterile din acea puternică obârșie de căldură și electricitate, care e astrul central al planetei noastre.

Nu numai atât: aceeași periodicitate de unsprezece ani s'a observat de mult și cu privire la — crizele financiare. Nici aceea nu poate să fie vorba pur și simplu de întâmplare.

„Da ă petele solare — scrie profesorul Jung în monografia lui despre soare — au o înrâurire evidentă asupra meteorologiei pământului, a temperaturilor, furtunilor și ploilor, firește că înrăuresc indirect și asupra recoltelor și prin urmare și asupra raporturilor financiare. Cu o organizație atât de sensibilă cum e aceea a comerțului mondial, adesea ajunge un atom în cumpană ca să schimbe cu totul mersul întregului comerț și al sistemului de credit în legătură cu el, provocând astfel fie un uriaș avânt, fie un enorm faliment“.

La aceste fapte și observații cunoscute, Abbé Moret mai adaogă altele noi și de cel mai mare interes și pentru psiholog și pentru istoric. El pune întrebarea dacă undele periodice de energie a căldurii și a electricității nu au o acțiune și asupra plăpândului organism omenesc, asupra sistemului său nervos și a activității sale cerebrale și dacă bătăile pulsului solar nu influențează și bătăile pulsului vieții publice și politice de pe globul nostru? La toate aceste întrebări învățatul francez raspunde afirmativ.

„Față cu faptele citate, — scrie el în noul său studiu: „Soarele și noi“ — ar fi absurd să admitem, că o ființă omenească ar putea să se sustragă influenței convulsivilor solare. Organismul nostru este incomparabil mai sensibil decât admiteau cei mai mulți din medicii mai de demult. Noi nu vedem electricitatea, și totuși simțim cu toții când se apropie o furtună... Am adunat sute de exemple în decursul observațiilor mele. Noi toți, tineri sau bătrâni, trebuie să recunoaștem că starea electrică a atmosferei, care atârnă de soare, influențează peste tot dispoziția noastră sufletească schimbătoare, și prin aceasta și armonia în sânul comunităților noastre familiare, ședințele noastre parlamentare, votul lor asupra legilor noi, înăsprirea relațiilor diplomatice dintre diferitele puteri și mai la urmă și declarările de războiu.

„Ceea ce admitem pentru individ, cu atât mai cu drept cuvânt se poate aplica asupra maselor, când voința individuală cedează, și atitudinea singuraticilor se subordonează legii numărului celor mulți.

„S'a constatat încă de mult, că anii minimului de activitate solară coincid cu anii expozițiilor universale. Cu cât însă activitatea soarelui crește, cu atât omenirea e cuprinsă de o neliniște ciudată: — conflicte se grămădesc, războaie izbucnesc. S'ar părea că la acele epoce, un delir febril cuprinde toate mințile omenești“.

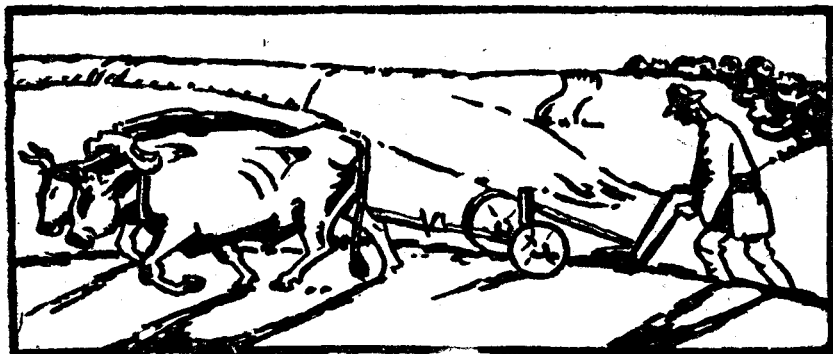
Iată câteva dovezi cronologice despre cele spuse mai sus: anii minimului de activitate solară — 1867, 1878, 1889, 1900 și 1910 — au fost și anii expozițiilor universale din Paris (cei dintâi patru) și

din Gand (1910). — Și invers, anii maximului de activitate solară au coincis în Franța cu perioadele de furtuni politice și de complicații războinice: — 1870 războiul franco-german, — 1881—83 Tunis, Annam, Tonkin, — 1894—98 Madagascar, — 1905 Maroc, — 1914—18 războiul mondial...

Dacă toate acestea nu sunt pură întâmplare și dacă cu adevărat pulsul activității omenesci e în unison cu bătăile inimei cosmice a sistemului nostru planefar, e apropiată ispita de a construi pe această bază ceva ca un oroscop politic pentru viitorul cel mai apropiat. Astfel am ajunge la rezultatul că, după ce maximul activității solare a epocii noastre a trecut și inima soarelui începe să se liniștească, cu încetul și după toată probabilitatea se va potoli și iritarea maselor omenesci. Anii cei mai apropiați vor readuce cu putere elementară omenirea pe căile liniștei și ale păcii. Apoi va crește cu încetul o nouă undă de furtuni politice, care își va atinge culminațiunea, după aceste prevederi, cam pe la 1927—28, epoca celui mai apropiat maximum de activitate solară.

Am reprodus până aci întocmai cele ce contrasemnează și învățatul dela Helsingfors. Nu se poate tăgădui că expunerea e cât se poate de interesantă. Dar nu e consolatoare de loc pentru aceia cari visează o „pace eternă“. De aceea nu vor lipsi nici reflexiunile și obiecțiunile ce trebuie să provoace un asemenea fatidic oroscop.

ION GORUN

Aplicarea abuzivă a reformei agrare

Cu cât timpul înaintează, cu cât viața noastră de stat se amplifică prin consolidarea situației create pe urma marelui război, cu atât rostul administrației noastre se evidențiază tot mai mult, scoțând la suprafață toate neajunsurile principiilor de care este condusă ca și insuficiența morală a oamenilor ei. Subt acest raport am avut dese prilejuri să arătăm că administrația noului nostru stat nu poate intra în îngustele cadre ale șablonismului de ieri, când în sarcina ei cădea conducerea unei societăți bine încheată, ferită de excese și noi orândueli. Pe vreme aceea administrația avea un rol mai mult polițial, de a constrânge pe individ la supunerea intereselor colectivității, apărând astfel armonia ce trebuie să domnească în sânul societății. Și cu aceasta rolul administrației de ieri aproape s'a și epuizat.

Nu tot așa stăm cu administrația de după război. Stând în fața unor împrejurări cu totul schimbate, administrația noastră trebuie să ia contractul cu nouile înfighebări naționale și sociale și nu odată îi revine rolul să conducă însăși societatea. După cum am arătat această misiune nu este ușoară; întreaga noastră viață de stat de până acum ne-o arată. Totuși, lucrurile nu par așa de descurajatoare câtă vreme neajunsurile administrative pornesc din nepotriveala principiilor. Este cu mult mai rău însă când slăbiciunile oamenilor sunt acelea cari ridică obstacole în calea propășirii noastre.

Legea agrară din Ardeal și Banat, prin care credeam că se va inaugura începutul unei mari opere de dreptate socială, nu s'a aplicat după intențiunile sincere ale legiuitorului. Arbitrarul politic — care s'a abătut dela o vreme încoace asupra țării, trecând pe dinaintea oricărei legi — a înlocuit fără nici o remușcare de conștiința ordinea de preferință a celor îndreptății la împroprietărire, cu norme dictate

fie de interesele politice militante, fie de acelea particulare cari s'au grăbit să se furișeze pe dinaintea oricăror considerațiuni naționale sau sociale. Nu odată, cei îndreptățiți după lege au fost înlocuiți chiar cu aceia pe cari legea agrară vroia să-i lovească. Aplicațiunea aceasta a legii a avut darul să scormonească vechile valuri de nemulțumire nedreaptă a celor însetați după pământ ștergând aproape fără urmă efectele calmante rezultate pe urma votării legii agrare și să o pună la ordinea zilei în gravitatea ei de dinainte de război.

Ceace s'a întâmplat la operațiunile de expropriere și improprietărire, s'a repetat pe o scară și mai întinsă cu ocazia arendărilor terenurilor formând rezerva statului. Specula și abuzul săvârșit cu aceste terenuri a luat asemenea proporții, încât însuși ministerul agriculturii s'a văzut nevoit să intervie, reziliind toate contractele de arendare din cuprinsul Transilvaniei.

Și ce ușor s'ar fi putut face operațiunile agrare spre deplina mulțumire a tuturor, dacă organele de execuțiune erau la înălțimea chemării lor. Legea agrară cuprinde dispoziții atât de categorice încât aplicațiunii nu i-se cerea alta decât stricta respectare a legii. Intregă lege agrară este clădită pe principul emancipării naționale, și sociale a păturii rurale, clasificată în o ordine riguroasă definită. În perioada actuală a reformei agrare, singurul fir conducător la aplicarea ei este ordinea aceasta de preferință stabilită în lege: la improprietărire, arendări cași colonizări. Dacă organele de aplicațiune a legii agrare ar fi respectat acest principiu, nu am asista astăzi la durerosul act al anulării unor lucrări de extremă importanță, susținute cu un însemnat capitol în bugetul țării, pentruca, apropiindu-ne de sfârșit, să tragem cu buretele și să începem lucrurile „d'a capo“.

Portița prin care s'au canalizat toate pornirile rele cari au dat naștere tuturor abuzurilor, au fost obștiile, organizate de însuși organele statului. Inventate din necesitatea cultivării pământului expropriat și până la definitiva lui repartizare, s'a crezut că pe această cale se va ajunge la un rezultat. Până aci nici nu există vre-un rău. Acesta începe însă în momentul în care constituirea obștiilor s'a lăsat la bunul plac al agronomilor regionali, cari le-au înjghebat nu după principul legii ci după considerațiunii cari nu au nimic a face, nici cu interese naționale și nici sociale. Tolerându-se abaterea dela spiritul legii, s'a intervertit — ca o consecință fatală — și ordinea morală în stat, săvârșindu-se abuzul cu ușurința cu care se face un lucru normal, cu totul obișnuit. Cât de departe s'a alunecat pe această parte, ne-o arată măsura radicală luată de minister, reziliind toate contractele de arendare încheiate până în momentul de față.

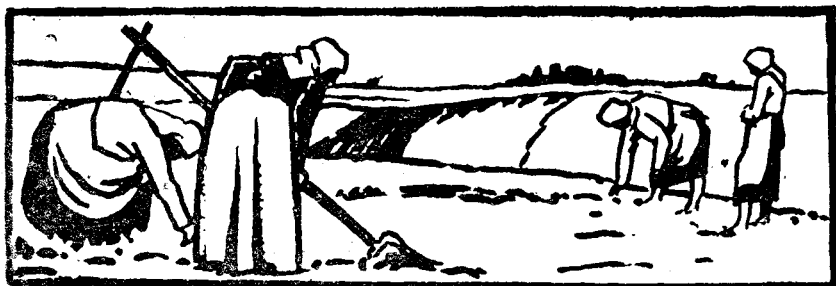
Radicalitatea măsurii de mai sus a oprit, pentru un moment, specula nerușinată cu pământul țării. Prin aceasta sperăm că ordinea materială se va restabili. Dar măsura este totuși incompletă. A sosit timpul să restabilim odată și ordinea morală, promotorul celei dintâi, prin aplicarea celor mai radicale sancțiuni. Nu se mai poate tolera ca însuși ideea de stat român să fie compromisă și batjocorită, pas de pas, fără nici o teamă de răspundere. Căci abuzurile identificate în

materie agrară sunt generale, întinzându-se asupra tuturor ramurilor de administrație, ca o adevărată pecingine. Pe urma imoralității și abuzurilor suntem pe punctul de a se generaliza credința, că ne găsim într'o formală și precipitată lichidare a oricărui simț moral, pe care administrația de toate categoriile se luptă din răspuțeri s'o accelereze. Și astfel, vama pare o instituție ce ofere dese prilejuri de prescurtare materială a statului, organele agricole pentru repartizarea pământului în mâini antinaționale, oficiile de închiriere pentru plasarea străinilor în orașele noastre — adevărat, motive naționale, dar nu morale — iar siguranța pentru urmărirea românilor de omenie cari încearcă să împiedice fericitul proces, și așa mai departe. Fiecare organ administrativ trăește pentru sine și fiecare în parte ca și toate laolaltă în dauna țării.

În asemenea împrejurări de decădere morală și națională, singură oprirea abuzurilor nu mai poate fi un leac. Restabilirea ordinii morale, prin cele mai severe sancțiuni, se impune chiar cu o mai mare urgență decât aceea materială. Să nu se stârpească numai efectele ci și cauzele crizei morale care ne bântue cu atâta furie.

P. NEMOIANU

Neagu

Din carnetul unei surori de caritate

În spitalul unde mă aflam, ca soră de caritate, răniții se sporeau zi de zi, venind de pe toate fronturile.

Printre șirurile de bolnavi, cari zăceau întinși în paturile albe, rânduite dealungul unei săli mari și cam întunecoase, într-o zi am observat, desprinzându-se ca o icoană din perete, capul tânăr și frumos al unui soldat necunoscut.

Era un dorobanț.

Doi ochi mari și negri, umbriți de gene lungi, priveau cu lăcomie spre geamul deschis, pierzându-se în zarea depărtată. Pe fruntea lui largă și netedă alunecă o șuviță din părul negru, lucitor, care-i tinea tâmplele în valuri ușoare,

În colțul gurii frumos arcuite încremenise tristețea și resemnarea. Ceasuri întregi stătea așa dus pe gânduri fără să facă o mișcare, fără rostească o vorbă. Numai din când în când s'auzea cum un suspin adânc îi ridică pieptul și o tuse seacă-i chinuia răsuflarea. Apoi iarăși se făcea liniște

Spre seară, când soarele-și lua rămas bun, trimițându-și ultimele raze purpurii să'mbrățișeze pământul, Neagu — așa-l chema pe tânărul meu prizonier — văd că-și întinde brațul slăbit și scoate de sub căpătâi un șir de mătâanii. Apoi de sface delagrumazi o baieră învechită, de care atârna o iconiță.

Inchide ochii cu blândețe și începe a trece printre degete șirul de mărgele tocite, sărutând uneori cu multă evlavie chipul Maicii Domnului de pe iconiță. Buzele lui arse și'mbujorate se mișcau fără preget, dar nu se auzea nici o vorbă. Degetele palide depăneau neobosite șirul de mătâanii, ca niște boabe negre.

Neagu nu se plângea nici odată, de nimic. Era cel mai bun și mai liniștit din toți bolnavii.

Deaceea nimeni nu-l cunoștea mai deaproape. Ceilalți tovarăși de suferințe zadarnic veneau uneori la patul lui punându-i câte-o întrebare pentru a afla cine-i și de unde a căzut aici. Neagu îi privea lung cu ochii lui visători, zâmbea ușor și le da un răspuns scurt. Apoi recădea din nou în aceeași liniște și tăcere, în care stătea cufundat toată ziua.

Intr'o noapte eram de inspecție. Dela o vreme, când vaietele răniților amuțiseră și suspinele lor dureroase se stingeau răsfețe în tăcerea nopții, văd pe Neagu că-și ridică capul cu grijă de sub pătură, se uită cu luare aminte împrejur, vrând parcă să se încredințeze nu cumva mai este vreun ochiu deschis. Apoi își razemă trupul înfierbântat de pernele ridicate la căpătâi, scoate de sub saltea o punguliță de piele și o desleagă cu grijă. La lumina gălbuie a unei lămpi de noapte desfășură apoi dintr'o maramă roșietică un chip, care se părea o fotografie, își încordează privirile, spre el, pe urmă-l apropie de buze și-l sărută prelung și apăsător. Două boabe de lacrimi îi picurară pe chipul aceleia, care-i era mai scumpă de cât ori și ce din lume, și a cărei icoană, ștearsă și tocită de lacrimile și sărutările lui, o ținea strâns în amândouă mâinile.

Ochii-i ardeau ca doi jărăteci, și tusea începu să-l înnece. Neagu tresare, se uită împrejur și-și ascunde capul sub pătură, ca să nu trezească pe ceilalți. Dela un timp, dupăce tusea i-s'a mai potolit, mai sărută odată fotografia, apoi o învâluie și o vârî frumușel sub saltea. Își trase apoi pătura de lână, până la grumazi, își încrucișă mâinile pe piet și scoase un suspin adânc.

Și'n creerul fără somn începură să-i-se închege amintirile zilelor trăite, cu icoanele lor duioase și pline de farmec.

Neagu se revede pe genunchii maicii sale, acolo în satul lor de munte, revărsat sfios în valea cu două șiruri de sălcii bătrâne. Vede livezile înflorite, în cari se sbenguia, ca copil, cu tovarășii lui de minge și de jocuri. Vede mălinul de lângă gard, încărcat de floare și o priveghitoare cum își caută cuibul cu pușori la rădăcina lui.

Vede lanurile de grâu, cum se legănau ca niște valuri de aur în bătaia vântului de vară, zilele de seceriș, cu mulțimea de fete, cari se pierdeau în grâne, în cântecele lor umplând văzduhul, cu glumele flăcăilor, cari se întorceau seara spre sat chiotind pe'ntrecute și gata să mai tragă o horă în fața hanului.

Dar serile de toamnă, târzie, pela sfârmatul cucuruzului! Ce mai veselie era, ce de cântece și povești și mai ales ce doine zise cu flurierul de Stan al Marinii...

Pe fața lui Neagu, cu umerii obrazilor îmbujorați de friguri, trecea parcă o rază de lumină, care-i strecura în ochi o văpaie aprinsă.

Un suspin al vecinului din dreapta îl făcu să tresară. Și arunca ochii împrejur și fața i-se întuneca de o tristeță adâncă.

Se văzu în spital.

Cât de luminoase erau amintirile, care-l purtau cu gândul printre hori și câmpii cu soare, și cât de tristă era realitatea, în care se găsea.

Peste sufletul dorobanțului se așeza ca un nor negru. Gândurile lui se depănau mai departe.

Vedea ziua mobilizării, ceasul plecării lui la război.

Cu ce chiote, cu ce cântece de dor, de jale, de biruință și de cucerire plecaseră ei din sat! Vedea în clipele acelea pe maică-sa, rămasă ținută de porțiță ștergându-și ochii cu colțul mânecii... „Să dea Dumnezeu să mă întorc maică, sănătos și să vă gălesc în pace, și pe tine Marinico să te gălesc ca pe o floare să facem o nuntă mare, de să răsune nouă sate....“

Își auzea par'că propriile cuvinte de rămas bun:

— „Dumnezeu să te auză, dragul maichii“ — și bătrâna își înecă suspinul în maramă, iar Marina își ascunse căpșorul balai la sânul mamei sale“.

Au trecut ani deatunci.

Neagu s'a luptat ca un leu. A răbdat frig, foame și lipsuri mari de tot felul, fără să se plângă vreodată. În linia de foc el mergea tot înainte. Nu cunoștea frica și nu se temea de moarte.

Dela o vreme, după ce luase parte la mai multe atacuri, pieptul lui începea să se umple de decorații. Odată însuși „domnu gheeneral“ i-a întins mâna și l-a lăudat în fața camarazilor săi, pentru că în ploaia de gloanțe nu numai că a stat neclintit, dar încă râdea și făcea glume pe socoteala plumbilor, cari veneau dinspre frontul nemțesc.

Intr'o noapte însă, când era de santinelă într'o pădure, se porni o zăpadă și un vânt rece de-ți tăia obrazul. Neagu, cum stătea smirna în suflarea ascuțită a viscolului, simțea cum îl iau niște fiori reci prin șira spinării și-l sguiduia un tremur ca de friguri. Apoi îl apucară niște junghiuri pela coaste, ca niște cuțite ascuțite. Dar nu s'a mișcat din post. Dimineața-i vâjăiau urechile de i-se părea că se'nvârtește lumea cu el. Valuri de călduri i-se urcau în obraz și trupul îi ardea ca focul. Dar Neagu nu s'a lăsat răpus de o ferbințeală și a mers în fruntea trupei. Atacul a început în zor de zi și a durat până spre seară. A fost o luptă înverșunată, a fost o încăierare de focuri și de baionete cum numai Românii știu să dea când e vorba să-și apere moșia și țara.

În focul luptei lui Neagu i-se făcu deodată întuneric în fața ochilor și nu se mai putu ține pe picioare. Mai făcu un pas, apoi se poticni și căzu la pământ. Cu o ultimă efortare se mai propti odată în genunchi și ridică patul puștii gata să trăsnească în numele Tatălui pe un neamț bărbos care s'apropia spre dânsul cu ochii nholbați de groază. Dar n'a mai avut puterea să lovească, și a căzut în nesimțire... Ce s'a întâmplat pe urmă nu știa. Doar atât, că s'a trezit într'un spital mare, departe foarte departe de ai săi.

Junghiurile și ferbințelele l-au chinuit săptămâni dearândul. Iar gândul la biata maică-sa, rămasă singură în căscioara ei de bărne, fără sprijin și ajutor, îl rodea și mai mult la inimă. Incepuse să slăbească văzând cu ochii, dar fără să-și peardă nădejdea. Acum, în vremea din urmă, nu-l mai durea nimica, junghiurile au încetat de parcă i-le luase cu mâna. Numai tusea îl seca, numai tusea îl năpă-

dea uneori de credea că-i rupe plămâni. Cu toate că doctorul îi încuraja și-i dădea mereu nădejde de mai bine el știa acum că nu mai este scăpare.

Știam și eu, dar nu-i vorbeam nici odată de altceva, decât de ziua, când are să părăsească spitalul și să plece acasă în satul său depărtat dela marginea codrului. O zi, care n'avea să sosească nici odată...

Într-o dimineață rece găsesc pe Neagu cu umerii obrazilor aprinși pară și cu ochii sclipitori ca de sticlă. Mă apropii, ca altădată, de patul lui și mă așez pe un scăunel. Stăteam bucuros de vorbă cu el pentru că era un suflet bun și căutam în tot chipul să-i ușurez povara de dureri, care zăcea pe inima lui atât de tânără și curată.

Vroi să zică ceva; dar o tusă deasă și un val de sânge îi opriră vorba 'n gât. Când se liniști puțin era galben ca ceara, cu ochii măriți și adânciți în orbite. Mă privi lung, scoase apoi o punguliță de pânză și mi-o întinse încetișor. Erau bănișorii lui, pe care-i strânsese cu grijă de când a intrat în război. Luă apoi iconița cu chipul maicii sale, îl sărută prelung și-l așează frumos în dreptul inimii, pe cămașă. Iși încrucișă apoi brațele pe piept și începu să depene ușor boabele de mătâni. Buzele lui nu se mai mișcau, iar pe față i-se așează o liniște și o seninătate din altă lume. Numai fruntea era brobonită cu sudori reci. Deschise încă odată ochii mari la mine. Două lacrimi îi migeau în colțul genelor vrând parcă să-mi spună: „N'aș vrea să-mi rămână oasele în pământ strein...” Apoi scoase un suspin adânc, se întinse cât era de lung și prin buzele sale, întredeschise sufletul lui, îl văzui sburând pe altă lume. I-am închis ochii cu degetele tremurând și mi-am îngropat fața în palmi. Mă podidiseră lacrimile de picurau pe mâinile lui albe, încrucișate pe piept. Plângeam după Neagu, dorbanțul meu, ca după un frate bun și mă rugam pentru sufletul lui.

Dar el stetea liniștit, nemișcat și nu mă auzea. Nici nu mai era lângă mine. Neagu plecase cu gândul la mamă-sa și se afla acum colo sus, undeva în zările cerului înalt. Il vedeam parcă acolo în fața unui judecător divin, drept și mândru, cum stătea înaintea generalului zicând:

— Nu mi-am făcut decât datoria.

GH. TULBURE

In fața succesiunii

Denunțuri și comentarii. — Falimentul unei guvernări. — O fatalitate politică.

Preocupările politice sunt aproape totdeauna molipsitoare. Acum două luni nu se mai vorbea la noi decât de primejdia fascistă în România. Astăzi, tema s'a schimbat; dar persistența cu care ea e discutată pretutindeni, a rămas aceeaș. Dela tribuna Camerei până la tejeaua gazetelor din strada Sărindar s'a încins o horă amețitoare de destăinuirii în jurul succesiunii guvernului actual. D. N. Iorga a dat de știre că are în mână sa toate itele cari se țin pentru readucerea la guvern a partidului poporului, iar nadlerii dlui Albert Honigman, acești cenșori neadormiți ai vieții noastre publice, s'au grăbit cu imaginația lor profesională să informeze pe cetitori despre pactul încheiat între dnii Ion I. Brătianu și general Averescu, prin mijlocirea dlui Octavian Goga. Povestea s'a lătit numai decât, — există, cum spuneam, o epidemie a svonorilor, — așa că astăzi, dela un capăt la celălalt al Capitalei, micii vânzători de ziare anunță din adâncul plămânilor complotul urzit împotriva celorlalte grupări din opoziție și cu simpatice lor voce răgușită prevestesc șefia viitorului guvern.

Scopul urmărit de acest alarmant cortegiu de comentarii și denunțuri reiese limpede pentru oricine. Suntem îndemnați să ne temem în așa măsură de atputernicia partidului liberal încât să credem că acest partid are nu numai privilegiul de a se instala la putere ori de câte ori dorește, ci și pe acela de a indica el însuș, pe aceia cari îi vor lua locul la cârma țării. Cu alte cuvinte, dacă în fruntea viitorului guvern nu va sta nici partidul național, nici partidul naționalist-democrat și nici partidul țărănist, aceasta nu se va întâmpla din pricina valoarei politice a fiecăruia din aceste partide, ci sentința definitivă, fără apel, va fi dată de d. Ion I. Brătianu, care n'are destulă încredere în d. N. Iorga, care disprețuiește pe d. Ion Mihalache și care urmărește distrugerea dlui Iuliu Maniu.

Cunoaștem cântecul acesta de mai demult; refrenul lui nu face acum altceva decât să se repete. S'a mai spus, de pildă, și după căderea guvernului Vaida, în Martie 1920, că d. general Averescu a fost chemat la guvern cu binevoitorul concurs al partidului liberal. Dar, cât adevăr se cuprindea în această idioată glumă de cafenea, reieșea

pentru oricine din cea mai sumară analiză a situației de atunci căci, nu numai imensa popularitate a dlui general Averescu legitimase numirea sa ca președinte al Consiliului, ci aceasta era singura soluție față de criza politică în care se găsea țara. Un categoric ostracism lovea partidul liberal, a cărui guvernare exasperată se încheiase cu o sângeroasă ciocnire, pe străzile Capitalei, între armată și mulțime. Guvernul dlui Alexandru Vaida, lipsit și de pricepere și de autoritate, se destrămase și se prăbușise prin propria lui lipsă de coeziune: mult lăudatul „bloc parlamentar“ nu fusese decât un conglomerat rău încheiat.... În asemenea condițiuni, întemeierea partidului poporului, cel dintâi organism politic întins peste tot teritoriul României întregite și rezimat pe încrederea păturilor largi ale națiunii, apărea ca o reală binefacere, un mântuitor punct de sprijin, o fericită formulă de guvernare. Nu valul capricios al unor interesate combinații de culise, nu intrigile unui pumn de oameni politici, prin urmare, au ridicat partidul poporului de-asupra dezorientării și slăbiciunii celorlalte partide, ci însăși forța hotărâtoare a împrejurărilor.

Așa se petrece și astăzi. O ochire cât de repede asupra situației în care ne găsim, ar putea să lămurească pe orice om de bună credință. Partidul liberal luptă din răspuțeri să prelungească, măcar cu câteva luni, falimentul unei nenorocoase guvernări. Niciuna din făgăduințele făcute țării nu s'a împlinit. Cu toate eforturile migăloase ale dlui Vintilă Brătianu, situația financiară n'a putut fi îmbunătățită. Nicio măsură n'a fost luată pentru sporirea producției. Lucrările de împrumut și de proprietăți a țărănilor au fost murdărite de fraude scandaloase. Administrația noilor provincii, încăpută în făgașul unei concepții de aventură și slujită de un stângaci diletantism a ridicat un val de nemulțumiri, înaintea căruia guvernul dlui Ion I. Brătianu nu poate pune nici măcar o nădejde de îndreptare.

E firesc deci, să se vorbească de succesiunea partidului liberal. Dar la întrebarea: „cum se va înjgheba viitorul guvern?“ „răspunsul nu e nici acela pe care-l dau, crezând că fac o intrigă deșteaptă, șloimșonii dlui Iacob Rozenthal nici acela pe care-l aruncă în incinta Parlamentului, supărați, unii oameni politici alarmați de apropiata desfășurare a evenimentelor. Soluția, încă odată, e aceea impusă de o inexorabilă fatalitate.

S'a declarat, de pildă, d. N. Iorga, gata să ia în mână frânele guvernării, dar partidul naționalist-democrat, pe care se întemeiază fostul președinte al Camerei, nu are niciun rezim politic nici în Ardeal, nici în Basarabia, nici în Bucovina, iar formula colaborării „cu toți oamenii cum se cade din această țară“, mărturisim că nu ni-se pare tocmai limpede și n'o găsim cu totul îndestulătoare.

S'ar pătea vorba apoi de posibilitățile de realizare pe cari le reprezintă partidul țărănesc, deși d. C. Stere a declarat altădată că acest partid nu tinde să ia, deocamdată, puterea. Adevărul este că-i lipsește și pregătirea necesară. Nu mai pomenim de acel punct din programul partidului țărănist: *lupta de clasă*, care se împotrivesc dela început unei opere de consolidare a spiretelor în interiorul țării. Ci, socotind pur și

simplic activitatea de până acum a șefilor țărăniști, ca și atitudinea pe care au adoptat-o la Cameră, în întruniri și prin gazete, o constatare categorică se impune. Partidul țărănist n'a ieșit încă din zodia unei acțiuni de ațătare în lumea patimilor și a unei încercări de codificare în lumea ideilor. În sfârșit, pretențiunile tot mai îndrăznețe ies la iveală din tabăra partidului național. D. Iuliu Maniu își închipuie că, având concursul dlui Falcăprăjită dela Slobozia sau pe acela al dlui Chiriță din culoarea de Albastru, e gata să dea piept, în alegeri, — libere, se înțelege, — cu toate celelalte partide din țară. Din nenorocire însă, turneul provincial al matadorilor din comitetul de o sută dela Cluj nu e decât o ridicolă mascaradă de cea mai proastă calitate, iar preocupările politice ale acestor falși descălecători oscilează mai departe între Sighet și Predeal, fără o țintă precisă, fără o doctrină lămurită, fără un program avuabil, bătând pe la toate porțile din București în căutarea unui aranjament care să le acorde în sfârșit mult râvnitele puteri discreționale asupra Ardealului. Dar, cum nu se găsește nici un partid care să primească o colaborare în asemenea condițiuni ciudate, — nici chiar concilianta propare țărănistă, — și cum d. Iuliu Maniu nu poate gospodări în Basarabia cu Părintele Man, în Oltenia cu doctorul Aurel Dobrescu, în Moloova cu d. Ciceo Pop și în Muntenia cu d. Mihai Popovici, partidul național e destinat să se fărâmițeze într'o prelungită opoziție, istovindu-se, cum s'a mai spus și altădată: prin evaporare.

Față de toate aceste sterile și sgomotoase frământări, desfășurate fiecare în mod izolat, pe câte-o frântură din teritoriul României, partidul poporului se înfățișează ca un puternic organism cu rădăcini adânci pe toată suprafața țării; sigur de încrederea mulțimei, fără să fi biciuit în mod inutil suferințele clipei de față și bine pregătit pentru rezolvarea problemelor actuale, fără să fie asvârlit la cele patru vânturi fermentul unor lozinci tulburătoare.

Cele două congrese ale partidului poporului, congresul dela Sibiu și congresul dela Chișinău, la două extremități ale noilor noastre hotare, n'au dovedit numai trecerea de care se bucură acest partid în toate provinciile țării, ci au însemnat o strălucită dovadă despre pregătirea serioasă cu care viitorul guvern ar ști să rezolve necesitățile vieții noastre de stat. Nici o altă grupare politică nu are putință de a se prezenta în aceasta îndoită armură, oferind în acelaș timp un înțelept program de guvernământ și o contopire rodnică a energiilor de pe întreg întinsul României întregite.

Prin urmare, nu manevre asculte, nu întrigi de culise, nu fire nevăzute, vor readuce pe d. general Averescu la cărma țării. Nici partidul liberal să nu pună cu circulație această anecdotă, nici celelalte partide din opoziție să nu se enerveze prea mult.

Există, se pare, un determinism al faptelor politice, împotriva căruia nu se poate rezista.

ION BALINT.

GAZETA RIMATĂ

Letopiseții lui Honigman

Vremurile noastre de minciuni sunt pline
Multe superstiții înghit muritorii: —
Au pierit vitejii pe câmpii streine
Și slăvim, ca proștii, astăzi, trădătorii...

A stat în tranșee la Odessa, Mille,
(Trecând prin grozave clipe de durere)
Și'n acèle negre și amare zile
Singura Lumină venea dela Stere.

Dar poporul nostru, indus în eroare,
Li nesocotește și-i judecă rău:
Vrea să mi-l arunce p'unul la'nchisoare,
Și vrea să-l așeze, p'altul, la muzău...

În schimb, vai! admiră pe toți „defețiții”,
Cari în focul luptei au fost duși ca valul,
Și susțin fanatic până și gardiștii:
— „Cine ne scăpase țara? Generalul!”

Averescu însă și-a cruțat doar pielea,
(Nu pricep armata, cum îndur' afrontul?)
Căci mi-a spus și Cocea, știe și Nedelea,
Cum că Generalul nici n'a văzut frontul...

Să afle deci lumea, care-i adevărul,
(Atâtea legende eu cred că ne-ajung) —
Deci, vestiți că Graur dela „Adevărul“
E învingătorul dela Câmpulung!

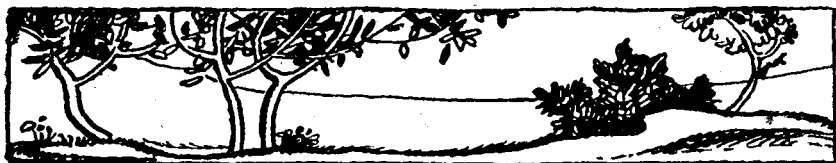
Gloanțe ucigașe se-abăteau, ca ploaia,
Și dușmanul aprig întărișe pânda,
Când urcase Konitz, sus, la Cireșoaia,
Și când cuprinsese Rozenthal, Flămânda.

Morți cădeau toți Nemții, de-i cără cu dricul,
Mackensen de frică albise ca creta,
Pe când într'o noapte Paukerow, voinicul,
Ocupă Mărăștii, vere! cu ruleta.

Pe front, pretutindeni, vâjâiau ghiulële;
Iar în timpul ăsta, lipsit de curaj,
Umblă Averescu tot prin cafenele,
Și pune la cale câteun mic șantaj...

Astfel, fără ură, nu fără simbrie,
Intr'o limbă ca un... jagure de dulce,
Obiectiv și sincer Hronicul își scrie,
Honișmanul Luptei, — nou Neculce...

GULDENSTERN & ROZENKRANZ
foști vânzători de șireturi de ghețe
și cremă „Cavaler“, redactori la
„Presa“ și „Tirișomba“.

INSEMNĂRI

Către abonații noștri. — *Rugăm pentru cea din urmă oară, în acest loc, pe abonații noștri rămași în urmă cu plata abonamentului pe anul trecut, să-și achite datoria cu care sunt în restanță. Administrația noastră e gata să dea lămuririle necesare celor nedumeriți asupra sumelor pe cari le au de plătit. Cu regret vom fi siliți să oprim trimiterea revistei tuturor abonaților, cari nu-și vor fi regulat socotelile până la 1 Ianuarie 1924.*

În acelaș timp, rugăm și pe ceilalți abonați ai noștri, cari au plătit până la 15 Octomvrie 1923, să-și prelungească abonamentul pe anul în curs.

Conferința d-lui Octavian Goga. Fiind invitat de tinerimea universitară să țină o conferință la Cluj, d-l Octavian Goga va vorbi Duminecă 6 Decembrie 1923, în sala Teatrului național despre *Ideia Națională*.

Intrarea liberă.

Un esthet supărat. D-l Matei Cantacuzino, care a suportat cu o senină impasibilitate toate celelalte comentarii în jurul discursului său dela Senat, nu s'a putut răbda să nu răspundă articolului: „Estetism politic“, publicat de d-l Octavian Goga în *Țara Noastră*.

Niciodată n'a curs din condeiul rafinatului stilist dela Iași o proză mai banală, mai stângace și mai vulgară. Boerul moldovean s'a rostogolit de data aceasta de pe dealurile Copoului de-adreptul până în cea mai autentică mahală bucureșteană... Imprumutând

din arsenalul presei din strada Să-rindar cele mai răsuflate clișee, folosite pe toate coloanele împotriva d-lui Octavian Goga până și de cel de pe urmă reporteras, d-l Matei Cantacuzino își inchipuie că lovește cu arme ascuțite în „fostul poet“, căruia „ii admiră talentul poetic“ dar nu se poate opri să nu-i „condamne“ acțiunea politică.

Răspunsul nu ne miră. Poeziile d-lui Octavian Goga sunt, firește, pe placul d-lui Matei Cantacuzino, care după cum am mai spus-o, în numeroasele sale ore libere e un fin apreciator al frumosului. Activitatea publică a cuiva, cum ar putea să mulțumească însă pe acest capricios excursionist-amator al vieții noastre politice, când el ne vorbește cu atâta candoare, despre „credința statornică“, care „l'a despărțit succesiv“ de Petre Carp, și de d-nii Brătianu și Averescu, și care astăzi „l'apropie de țărâniști“...

Ciudată credință, aceasta, pe care d-l Matei Cantacuzino își inchipuie ieri, că o poate păzi cu Petre Carp, și care azi îl apropie de d-l Ion Mihalache.. Și mai ales, ciudată statornicie, aceasta, care l'a despărțit „succesiv“ de oameni atât de deosebiți!... Vorba d-lui Matei Cantacuzino: „numai inconsecvența e creatoare.“

Din nefericire, nota amuzantă din spovedania fostului ministru al Justiției nu se menține până la sfârșit. Noul colaborator al d-lui Iacob Rezenthal, influențat probabil de atmosfera dela *Adevărul*, își trivializează

scrisul și nu mai e interesant de loc. Astfel, desfășcând dinaintea noastră un diform bagaj de invective, d-l Matei Cantacuzino impută „micimea de suflet“ a celor cari își permit să-l urmărească în zig-zagurile sale politice, și acuză de „perfidie“ pe cei cari au îndrăsnit să scoată la iveală, cu deplină obiectivitate și cu un deosebit scrupul literar, fapte pe care însuș cel vizat le recunoaște...

Punem prin urmare modesta noastră concluzie. Ii socoteam până acum pe acești reprezentanți ai estetismului politic: inutili și eleganți. D-l Matei Cantacuzino ține să ne dovedească, de data aceasta, că e pur și simplu: supărat.

„Defetismul“ d-lui general Averescu. Despre așa ceva, se înțelege, nu putea să vorbească altcineva decât d-l Albert Honigman, al cărui curaj profesional a fost bine cunoscut în vremea războiului. Numitul reporter sedentar, care n'a fost bun în Moldova nici pentru curățitul vaselor de bucătărie, necum pentru a-și sluji patria adoptivă cu scrisul său neobosit, judecă și osândește pe d-l general Averescu pentru că, într'un studiu apărut în *Țara Noastră*, a căutat să arate că una din cauzele determinante ale războiului a fost o concepție militară greșită, care-și făcuse drum în toate țările Europei. Se credea, anume, că soarta celor dintâi bătălii va fi hotărâtoare pentru sfârșitul războiului; deci, conflagrația mondială a fost provocată de graba cu care fiecare stat se năzuia să mobilizeze înaintea celuiilalt, ca să aibă avantajul primei lovituri. Mașina militară mergea mai repede decât putea să lucreze străduința diplomaților, chiar dacă aceasta ar fi dorit menținerea păcii.

Firește, d-l Albert Honigman a în-

țeles cu totul altceva și cere socoteală biruitorului dela Mărăști, învinuindu-l că regretă războiul care a adus întregirea neamului? D-l Albert Honigman, care-și întitulează reportajul său senzațional cu o vorbă atât de caraghioasă în contrazicerea ei: „Defetism.., post-bellum“, ar trebui să se gândească la vechiul nostru proverb: „După război, mulți viteji s'arată...“

Servim pe liberali! Iată ultima născocire prăvălită asupra scrisului nostru o: est de ingenioșii scribi, cari au însărcinarea să cugete la *România* și la *Patria* pe seama frunțașilor partidului național. Ba, la această insinuare de complicitate politică se mai adaugă și o acuzație precisă; aceea, că *Țara Noastră* e întreținută de guvernul actual, din fondurile ministerelor.

Mai întâi, firește, trebuie să răspundem acuzației, lăsând insinuarea să mai aștepte. Vom declara deci dela început, că *Țara Noastră* n'a primit dela niciun minister, nicio subvenție. Diferite instituții au abonat într'adevăr *Țara Noastră*, — nu știam că trebuia să le refuzăm, — dar și aceste abonamente nu sunt mai multe de 80, ceeace reprezintă o sumă de 16 mii de lei anual, în timp ce bugetul nostru se ridică la peste 500 mii lei. Vorbim, ca de obicei, fără înconjur, cu toată sinceritatea. Ținem la dispoziția oricui registrele noastre, pentru a vedea în ele ca într'o oglindă mijloacele cu cari susținem existența acestei publicații, și suntem gata să primim expertiza unei comisii, pe care s'o prezideze d. Romulus Boilă, sau alt personaj cu speciale pregătiri în chestiuni de contabilitate (fie că i s'a pierdut arhiva între Sibiu și Cluj, fie că nu).

Dealtfel, în ceeace privește felul nostru da a servi pe liberali, prin

atacuri aduse conducătorilor actuali ai partidului național, povestea e veche. Cei cari cunosc cât de puțin trecutul apropiat al frământărilor din Ardeal știu că noi i-am mai servit pe liberali și altădată. De pildă, la *Tribuna* din Arad, la *Țara Noastră* din Sibiu, la *Renașterea Română* din București. Atât numai, că pe vremea aceea, dacă ne aducem bine aminte, „frunțașii“ dela Cluj nu erau niște dușmani atât de învierșunați ai partidului liberal.

Di Vasile Goldiș ar putea să spună multe în această privință, anticamera dlui Ion I. Brătianu, sofrageria dlui Al. Constantinescu și ghișeurile „Băncii românești“, de-așemeni.

Propaganda culturală. — Două cuvinte magice, cari revin ca un leit-motiv ori de câteori se pomenește despre datoria noastră față de viața națională a noilor provincii. Și totuș, cât de neînsemnată atenție dă guvernul actual, acestei importante probleme! Gândurile cele mai bune sunt părăsite rând pe rând, inițiativele cele mai fericite rămân îndeplinite pe sfert, începăturile cele mai prielnice mucezesc, cu aripile frânte de un vinovat indifertism.

Așa a fost lăsată să moară și revista ministerului de Culte, *Cuvântul*, întemeiată pentru a sluji de îndreptare propagandei sufletești a preoțimei dela noi. Ultimul număr al acestei reviste cuprinde un scurt act de deces, în care se spune că: „cu toată înțelegerea și nemărginita bunăvoință a dlui ministru Banu, *Cuvântul*, care se trimetea tuturor preoților din țară nu poate să mai apară“. Motivul? E foarte simplu: „Trimiterea gratuită a fost un sacrificiu, care n'are de unde să se mai facă“.

Sau, cu alte cuvinte : d. Vintilă Brătianu, acest deplin înțelegător al nevoilor culturale, nu mai dă fondurile

necesare. Ar trebui să scuzăm, deci pe fostul ministru d. C. Banu, și să aruncăm toată vina în cărca Visteriei sgârcite. Nu este însă tocmai așa ; pentrucă, în vreme ce dispărea, lipsită de ajutor, o luminoasă publicație destinată celor mulți, în buzunarul neîndestulător al departamentului Bisericei se găseau totuș subvenții de milioane pentru vesele trupe de operetă și nefolositoare turneuri teatrale.

Mulțumită unei ciudate concepții, pe care n'o împărtășim, trăiește și această credință oficială, că valsurile lui Lehar și convulsiunile dramelor lui Bernstein sunt mai prețioase pentru cultura românească decât cele câteva modeste pagini de îndrumare aruncate de două ori pe lună în lumea pierdută a satelor.

Suntem cinci... : Acesta este rezultatul celei mai recente statistici pe care o face inteligenta foaie *Patria*, cu privire la partioul poporului din Ardeal. Zadarnică a fost publicarea listei celor câteva sute de intelectuali ardeleni cari fac parte din comitetele județene ale acestui partid, zadarnic a rămas eroul trezit în opinia publică de lupta pentru afirmarea ideii naționale dusă de d. Octavian Goga în paginile acestei reviste, zadarnice au fost ultimele manifestații de solidaritate ale partidului poporului ; — în proza cotidiană a părintelui Agârbiceanu n'a intervenit aproape nicio schimbare. Am fost, acum un an, șapte ; anul acesta am rămas numai cinci...

Noi, ce să zicem? Ridicăm din umeri și trecem înainte. Nu suntem de vină, dacă redactorii dlui Iuliu Maniu, întocmai ca zulușii și cafrii din Africa, nu pot număra mai departe de cinci. Singur șeful partidului național, și numai în sânul partidului, are miraculoasa facultate de a socoti până la o sută.

Anunțăm însă o surpriză. Ultima numărătoare se va face la alegerile viitoare, când *Patria* va avea prilejul să constate câți suntem noi și câți au rămas credincioși taberei în care port-drapel e d. Sever Dan. Și mai făgăduim ceva. Făgăduim că de data aceasta vom pune contracandidat dlui Iuliu Maniu la Alba-Iulia, ferindu-l de rușinea — care era cât pe-aici să i se întâmple în alegerile trecute — de a fi pus în minoritate de excelentul cismar Crețu din partea locului. Fostul președinte al Consiliului dirigent merită să fie trântit de un candidat ceva mai serios...

„Semănătorul de ofensive.“ Fostul deputat de Teleorman, d. Mihail C. Vlădescu, a cărui interesantă activitate literară ne era cunoscută sub pseudonimul de Alexis V. Drăculea, a scos la iveală o carte în care se înfățișează personalitatea militară și politică a dlui general Averescu. Volumul, de peste 230 pagini, e împărțit în cinci părți: a) Ostașul, b) Maestrul și șeful, c) Omul de război, d) Omul de stat și e) Despre erou.

Autorul își recomandă el însuși, în prefață, lucrarea sa, în chipul următor:

„Am căutat în linii largi, să evoc un portret, pe care l'am considerat cu ochiul liber, din care n'am voit să rețin decât aceea ce e esențial și ceea ce poate interesa masa cea mare a publicului românesc, care s'a simțit așa de puternic atrasă în vremurile grele către acest om. Am privit cu simpatie această figură, și era de datoria mea să fac astfel, fără să uit imparțialitatea istorică, pe care o datorez subiectului însuși, dar mai ales, fără să pierd din vedere, că profesiunea de apologist, nu e simpatică, chiar atunci când e sinceră, și că e o ocupațiune totdeauna mediocră, chiar

atunci când a reușit, să atingă un scop mai înalt.“

Indemnăm pe cetitorii noștri să răsfoiască aceste pagini, scrise cu o remarcabilă vioiciune de stil, cu atât mai mult cu cât vor înțelege, sub o lumină nouă, multe din faptele războiului pentru întregirea hotarelor noastre.

Naționalizările. Inspectorul comercial al Banatului, făcând unele declarații ziarului „Plutus“, mărturisește că naționalizarea industriei și comerțului din această provincie, — care reprezintă $\frac{2}{3}$ din întreaga industrie a Ardealului și $\frac{1}{2}$ parte din totalitatea industriei din România, — s'a făcut exclusiv prin persoane, iar nu și prin capital. Fiind capitalul local insuficient, naționalizarea reală se putea face numai prin o penetrațiune din alte părți, operațiune care însă nu a urmat.

Constatarea aceasta este cât se poate de judicioasă, dar nu și completă. Trebuie să se stăruiască ceva mai mult asupra naționalizării prin persoane, mai ales că recunoaștem întreaga competență de a ne da-lămuririle cele mai minuțioase. Dar dacă a omis s'o facă o vom face noi.

După cum prea bine știe inspectoratul din Timișoara, nefericita naționalizare nu s'a făcut nici măcar prin persoane dela fața locului, pentruca cel puțin rolul de „controlor“ la aceste întreprinderi străine să fie justificat, ci prin o penetrație de persoane dela anumite cluburi din alte provincii. Această penetrație s'a făcut și se face cu o așa regularitate, încât — certeni-se bănuiala — nu mai putem crede în sinceritatea unor tardive remedii ce ar porni dela cele două inspectorate din Banat: cel comercial cași industrial.